

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

תגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: מדוע קרא רבי יוחנן לבנו "מתנה"?

ויגש) כי האצבעות מלמדות אותנו את חשיבות האחדות, וזאת על פי הנאמר בתהילים (פרק ע"ח) "וירעם כתום לבבו ובתבונות כפיו ינחם", ולכאורה מהו "ובתבונות כפיו ינחם" וכי יש תבונות בכפים?

וביאר, שכל המריבות שבין איש לחברו באות מחמת שכל אחד גבה לבו על חברו ורוצה לעלות יותר מחברו ולהשפילו, אבל אם יזכור האדם יום המיתה שלבית קברות יובל, ושם קטן וגדול שוים, יבוא לידי ענוה ושפלות.

ודבר זה נלמד מאצבעות הכפים, כי בעמדם זקופים אחד גבוה מחברו אבל בשכבם – בהתכופפם, כולם שוים יחד. וזהו "בתבונות כפיו ינחם" שלא יתגאו אחד על חברו וילמדו מוסר מאצבעות ידיו הלא סופם לשכב ושם כולם שוים. עכ"ד.

ויש לומר כי כוחם הרוחני של ישראל והשבטים הוא באחדותם, וכל זמן שהם באחדות אין רשות לסטרא אחרא להכשיל את ישראל בעבירות ובנסיונות. אולם כאשר מכרו השבטים את יוסף ופגמו באחדותם, ניתנה רשות לסטרא אחרא להתגרות ביוסף הצדיק, ואף נכשל שיצאה טומאה מבין עשר אצבעותיו דייקא ללמד על חסרון האחדות.

והנה פגם מכירת יוסף היה רק לתשעה שבטים, כי במכירת יוסף היה רק תשעה שבטים, יוסף נמכר ובנימין היה קטן ולא ידע מזה וכן ראובן לא היה בשעת מעשה, כי היה יומו לשמש את אביו. ועל כן היו רק תשעה שבטים שהיה להם חלק בגניבתו ובמכירתו, אבל השבטים קדושים צירפו את השכינה הקדושה עמהם כמבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"ח) ובזוה"ק (פרשת וישב דף קפג).

והנה, רבי יוחנן במיתת בניו בא לכפר על הטומאה שיצאה מעשר אצבעותיו של יוסף הצדיק, ונתבאר כי אותה טומאה באה מחמת חסרון האחדות אצל השבטים, ומכיון שרק תשעה שבטים נכשלו בחסרון האחדות, לכן האצבע העשירית של בנו העשירי של רבי יוחנן נשארה בשלימותה, לרמז כי רק תשעה נכשלו בחסרון האחדות ולא העשירי (שלא שייך לומר כן על השכינה הקדושה).

וגילה לנו הרה"ק רבי שמשון מאסטרופולי הי"ד, כי עשרת הרוגי מלכות באו לכפר על מכירת יוסף ורבי עקיבא במיתתו בא לכפר על השכינה הקדושה. ויש לומר, כי כל הנהרגים על קידוש ה' במשך כל הדורות באים לתקן את מכירת יוסף, ממילא גם הגר צדק רבי אברהם בא לתקן את מכירת יוסף, לכן על אף שכל גופו נשרף, נשארה האצבע שלו בשלמותה. כדי להורות, כי חסרון האחדות שהיה במכירת יוסף, היה רק אצל תשעה שבטים וכנגד זה נשרפו תשע אצבעות בלבד.

הגמרא במסכת ברכות (ה:): אמר רבי יוחנן, דין גרמא דעשיראה ביר. ע"כ. ופירש רש"י וז"ל: דין גרמא דעשיראה ביר, זה עצם של בן עשירי שמת לו. ביר, כמו בר, וצר עצם פחות מכשעורה ממנו בסודרו לעגמת נפש. עכ"ל.

וכתבו התוס' (בד"ה והאמר), דמה שאמר רבי יוחנן דין גרמא דעשיראה ביר, היינו שבזה היה מנחם אחרים.

ובפירושו רב נסים גאון כתב וז"ל: רבינו שריא ורבינו האי חמודו ז"ל, רבי יוחנן קבר עשרה בניו זכרים, וכי העשירי שבהן נפל לתוך יורה גדולה שהיתה רותחת ריתוח קשה וחזק ונמס בשרו ונמק, נטל רבי יוחנן עצם של אצבע קטנה שלו וצררה בסדינו והיה מנחם בה אחרים.

וצריך להבין מדוע משמים נתגלגל הדבר שנשארה דוקא אצבעו הקטנה של בנו העשירי?

בדומה לזה מצינו בשם הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל (הובא בספר אמרי דבש עמ' קפ"ח) שמקובל בידו איש מפי איש, שכאשר נתפס בעיר וילנא גר הצדק רבי אברהם פאטאצקי הי"ד, והעלוהו על מוקד האש, לא הרשתה מלכות הרשעה ללקט אפרו ולהביאו לקבורה. והגאון מוילנא זצ"ל, לקח שנים מתלמידיו, ובשליחותו נכנסו בגניבה למקום המוקד ואספו את כל אפרו ומצאו כי אצבע אחת נשארה בשלימות ולקחו הכל וקברוהו בבית העלמין של וילנא. יעו"ש כל המעשה.

ושוב מצינו, כי לגר צדק מכל גופו שנשרף נשארה רק אצבע אחת שלמה, וצריך ביאור מדוע?

בספר סדר הדורות (ערך רבי יוחנן) כתב, במה שאמר רבי יוחנן (ברכות כ.) "אנא מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא", דייק לומר אנא מזרעא דיוסף ולא אמר אנא מיוסף אתינא, דאיתא בזוה"ק עשרה נצוצי זרע יצאו מיוסף, לכן היו עשרה הרוגי מלכות, ויוסף ע"י שדיבר לשון הרע על אחיו, גרם שמכרו אותו והוציא י' טיפין על כן מתו עשרה בני ר' יוחנן, וזה סוד "מזרעיה דיוסף". עיי"ש. נמצא כי רבי יוחנן במיתת עשרת בניו בא לתקן פגם יוסף צדיקא.

וכך מצינו במסכת סוטה (לו:): תניא, היה ראוי יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים כדרך שיצאו מיעקב אביו, שנאמר "אלה תולדות יעקב יוסף", אלא שיצא שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו, ואעפ"כ יצאו מבנימין אחיו וכולן נקראו על שמו שנאמר "ובני בנימין בלע ובכר ואשבל וכו'". ע"כ.

ומתבאר, כי הטומאה שיצא מיוסף הצדיק יצאה מאצבעות ידיו, ונראה לבאר מדוע נכשל שיצאה טומאה מבין אצבעותיו דייקא, על פי מה שכתב בספר לנפש חיה (פרשת

עוד כתב שם רב נסים גאון בעניינו של רבי יוחנן וז"ל:
ואית דאמר, כי נשאר לו בן אחד ושמו רבי מתנה ושיגרו
מארץ ישראל לבבל ללמוד תורה לפני שמואל.

ונראה לתת טעם מדוע בחר רבי יוחנן לקרוא לבנו בשם
"מתנה". כי דרך העולם כאשר חס ושלוש שיקלו את אחד
מילדיהם, באים בטענות כלפי בורא עולם מדוע נלקח להם
מחמד ליבם. על אחת כמה וכמה אם נלקחו מספר ילדים ה'
ירחם. אולם רבי יוחנן הנהגתו היתה הפוכה, ועל אף
שנלקחו לו כל ילדיו ונשאר לו רק בן אחד, הוא בוחר לתת
לו את השם "מתנה", כי הוא מכיר ומבין, שבורא עולם כלל
אינו חייב לו דבר, וגם מה שנתן לו בן יחיד, זו רק מתנה
מאיתו יתברך.

ממשיך ואומר רבינו ניסים גאון, שרבי יוחנן שלח את בנו
ללמוד אצל שמואל בבבל. רבינו יוסף חיים ז"ע בספרו בן
יהודע מבאר, שרבי יוחנן בחר לשלוח את בנו לבבל, על פי
דברי הגמרא בברכות (ח.), האומרת, שרבי יוחנן שמע כי
איכא סבי בבבל, היינו שמאריכים ימים בבבל, וביאר זאת,
שזכו לכך משום שמשכימים ומעריבים לבתי כנסיות, לכן
בחר לשלוח את בנו לבבל, שמא יזכה לאריכות ימים כאנשי
בבל.

אולם נראה לפרש על פי מה שמצינו על חכם צדקה חוצין
(הראשון) נולד בשנת תנ"ט (1699) בארם צובה, היא העיר
חאלב שבסוריה, לאימו ולאביו חכם סעדיה. מאחר וכל
הילדים, שנולדו להוריו, נפטרו בינקותם - החליטה אמו,
להשאירו בפתח בית הכנסת. נשיא בית הכנסת מצא את
התינוק, ולאחר שדרש בדבר, נודע לו - כי זהו בנו של חכם
סעדיה, שבניו אינם מתקיימים. ברחמיו על התינוק גידלו
בביתו, וכאשר גדל שלחו ללמוד אצל חכם רפאל שלמה
לניאדו.

והוא פיתרון ידוע לאותם שאין בניהם מתקיימים, שמקנים
את ילדיהם להורים אחרים, כדי שיגדלו ויועיל הדבר.

וכך יש לומר, כי רבי יוחנן ראה שאין בניו מתקיימים
ונפטרו לו עשרת בניו, לכן בחר לשלוח את בנו הקטן
לשמואל שיגדלו, שמא על ידי זה ינצל בנו מאותה גזירת
מיתה.

ונראה לפרש מדוע בחר רבי יוחנן בשמואל, על פי המובא
במסכת שבת (דף קח.), קרנא ושמואל ישבו על גדות הנהר
וראו כי הנהר רועש וגועש בצורה מוזרה, ובאופק נראתה
ספינה נאבקת בגלים, והסערה התגברה, ולפי המים שעלו
לגובה, והיו מקום להסתרה, מעין חומה, ניחש שמואל כי
על הספינה ישנו חכם גדול, שסובל מכאבי בטן - והסתבר
באמת שזה רב שהיה רב גדול. שמואל שלח את קרנא
לתהות על קנקנו, באיזה סדר גודל בחוכמה מדובר, וקרנא
הגזים בשאלותיו, כששאל אותו בעניין 'המילה', רב חש
שהוא מלגלג עליו לעיניי הקהל שהיה שם, ועוד שאינו חש
בטוב, והקפיד עליו שתצמח לו קרן בין העיניים.

שמואל שהיה רופא במקצועו רצה לרפא את רב ולקחו
לביתו, הבין שמואל כי התרופה הטובה ביותר עבורו היא
לתת לו דברים משלשלים ולמנוע ממנו ללכת לשירותים,
וההתאפקות היא התרופה שלו - וכך נתן לו לאכול דברים
משלשלים והורה לבני ביתו לא להיראות, כדי שלא ידע
היכן נמצאים השרותים - הסבל והצער שהצטער בהם רב,
והבושה בהרגשת חוסר האונים במצבו, הביאו את רב
להקפיד על שמואל וקיללו: "מאן דמצערן לא לוקמוה ליה
בני", ומסיימת הגמרא שאכן הקללה התקיימה ומתו בניו
של שמואל. (עי' ב"ק דף פ. שבגלל מעשה זה הקפיד רב לכבד את
שמואל).

ועל פי זה יש לומר, שרבי יוחנן שראה בצערו של שמואל
במיתת בניו, שלח לו את בנו שיגדלו, ובכך יתנחם.

**דרוש נפלא זה הוא טעימה
מהספר הייחודי שאי"ה יצא
לאור
נזלת שדה -**

**תנאים ואמוראים
זולק ב'**

**נשארה כמות מצומצמת
מזולק א' בו תוכלו
ללמוד ולדעת:**

- א. מדוע רבן יוזון בן זכאי נקבר
בטבריה על אף שזוי בדרום?**
**ב. מדוע בזורה ברוריה לבעוט
ברגלה בתלמיד שישנה בשקט
ולא סתרה לו על לזויו?**
**ג. מדוע רבי מאיר נקבר
בעמידה?**
**ד. מי היה הסנדק של התנא רבי
ישמעאל?**
**ה. מדוע זושדו בכל הדורות
ברב פפא?**

**לפרטים והזמנות:
0504145482**

**להתענג בתענוגים - שעורים בפרשת השבוע
0772618021**

**העלון ודברי התורה שבו הוקדשו לעילוי נשמת כ"ק האדמו"ר רבי אהרן מבעלז
בן רבי יששכר דב זי"ע ועל כל ישראל**